

Bulletinen

Årgång 55 Nr 4 2013
Moderna Museets Vänner

Horrorškönt

Medlemskap & förmåner

Det finns flera sätt att köpa medlemskap i Moderna Museets Vänner

- 1) Gå in på vår hemsida www.modernamuseet.se/mmv och klicka på "Bli medlem". Du kan då betala och bli medlem direkt och får en bekräftelse till din e-postadress.
- 2) Köp ditt medlemskap i entrékassan på Moderna Museet. Där får du ditt medlemsbevis och välkomstkort direkt vid köpet.
- 3) Betala medlemsavgiften på plusgiro 15 30 65-8, betalningsmottagare Moderna Museets Vänner. Medlemskortet skickas hem till dig inom 10 dagar.

Medlemsavgifter

1 år: 480 kr/medlem, 700 kr/par, 250 kr/medlem under 30 år
3 år: 1 300 kr/medlem, 1 900 kr/par
Ständigtmedlemskap: 9 600 kr/medlem, 14 000 kr/par

Medlemskap i Moderna Museets Vänner är en uppskattad present och du köper enkelt ditt gåvomedlemskap i kassan på Moderna Museet eller på vår hemsida: www.modernamuseet.se/mmv.

Som medlem i Moderna Museets Vänner får du

- Fri entré till Moderna Museet i Stockholm och Malmö, Arkitekturmuseet, Nationalmuseum, Färgfabriken, Gripsholms Slottssamling, Wanås Konst, Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst i Oslo och Nasjonalmuseets museer i Oslo
- 20 % medlemsrabatt på aktuella utställningskataloger samt 10 % rabatt på konstböcker och allt annat i Museets butiker i Stockholm och Malmö.
- 10 % rabatt på sortimentet i Restaurangens brickserving förutom på alkohol och juicer. Rabatten gäller inte i Restaurangens bordsservering. Brunch 10 % rabatt för medlem samt hela sällskapet. 10 % rabatt på kaffe i Espressobaren. 10 % rabatt hos Sture Bröd & Soppkafé på Moderna Museet i Malmö.
- Vårt medlemsmagasin *Bulletinen* som utkommer med fem nummer per år och dessutom förmånliga prenumerationserbjudanden på konstitidskrifter.
- Personliga inbjudningar till förhandsvisningar, vernissager, Vännernas timme, föredrag, fester, resor, konstkurser, konserter och andra arrangemang av Moderna Museet och MMV.
- Tillträde till Tisdagsklubben Moderna Museet Stockholm, vår exklusiva programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar mm. I Malmö ger Moderna Museets Vänner en blandning av exklusiva och öppna programpunkter i samarbete med Moderna Museet Malmö.

Konstkunskap och prenumerationer till vänskapspris!

Konstperspektiv

4 nr för 175 kr (ord. pris 280 kr)
Beställ via www.konstperspektiv.nu/mmv eller genom att skicka e-post till ekonomitjanst@natverkstan.net.
Eller ring 031-743 99 05 och uppge "MMV" så får du förmånspriset, som gäller löpande så länge du är medlem i MMV.

Konstvärlden

Nytt exklusivt medlemserbjudande från *Konstvärlden*
6 nummer för 199 kronor (ordinarie pris 459 kr).
Logga in och teckna prenumerationen på www.modernamuseet.se/mmv.

Tidskriften 10TAL

4 nr för 250 kr (ord. pris 360 kr)
Inkluderar fri entré till Klubb 10TAL och biljetter till Poesifestivalen och Barnpoesifestivalen på Stadsteatern för halva priset. Beställ på www.10tal.se eller prenumeration@10tal.se eller tel 08-612 10 49, och uppge "MMV".

Kontakta oss om du har frågor: mmv@modernamuseet.se
alt. 08-5202 3650. Vårdarna i entrékassan på Moderna Museet hjälper dig gärna också med alla slags medlemsärenden.

Med reservation för att medlemsförmånerna kan ändras.

Vändonation i samlingen

Konstnären Annika Eriksson kom med en förfrågan till Postens saxofonorkester om de kunde spela ett stycke för ett videoverk som låg lite utanför deras vanliga repertoar. Hon bad dem spela *Sour Times* av engelska soulrockbandet Portishead, en av hennes favoritlåtar. I videon ser vi först ett tomt rum med stolar, notställ och Postens hornprydda flagga. En efter en kommer musikerna in och lägger sin stämma till den intensiva ljudmatta som uppstår. När orkesterns samtliga medlemmar är samlade och låten slut vet man inte riktigt vad man varit med om.

Många liknande orkestrar har sitt ursprung i arbetarrörelsen, som såg en enorm potential i musiken som kitt att binda samman människor med. Flera av Annika Erikssons arbeten handlar om människors relationer, hur vi organiserar oss efter våra behov och intressen. Hon ser hellre sina verk som iscensatta situationer än performances.

Verket donerades av Moderna Museets Vänner i anslutning till öppnandet av museets tillfälliga lokaler på Klarabergsviadukten 61 i juni 2002. Där spelade

Annika Eriksson, Stockholms Postorkester, 1996, DVD, 9:00 min (loop). Donation 2002 från Moderna Museets Vänner.
© Annika Eriksson/BUS 2013

postorkestern under museets alla öppna timmar. Deras toner ljuder fortfarande i öronen på oss som arbetade där då. □

Ulf Eriksson

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för *Bulletinen*.

Modernt före Moderna på Bukowskis Erbjudande för Moderna Museets Vänner

Anna-Stina Malmborg, Lucio Fontana och Lars Gynning på Galerie Bleue där Fontana har vernissage.
Foto: privat

Auktionshuset Bukowskis presenterar en utställning som heter *Modernt före Moderna*. Den handlar om den handfull gallerier som öppnade dörrarna för modernismen i Sverige: Svensk-Franska, Blanche, Samlaren med flera. Där rörde sig den krets av konstintresserade människor som blev centrala i framlobbandet av ett modernt museum i Stockholm. Här finner vi också grundarna av Moderna Museets Vänner. En rikt illustrerad katalog har tagits fram med tidsbilder från 50-talets konstvärld. Curatorer för utställningen är Moderna Museets Vänner

tidigare ordförande Anna-Stina Malmborg och filmaren och konsthistorikern Anders Wahlgren. Utställningen pågår till den 1 oktober så skynda dit. MMV:s medlemmar kommer in två till priset av en och får även köpa katalogen för 100 kr (ord. pris 150 kr) mot uppvisande av medlemskort. □

Ulf Eriksson

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för *Bulletinen*.

BONNIER

primewinebar

- 2 Vändonation i samlingen
Ulf Eriksson
Modernt före Moderna
på Bukowskis
Ulf Eriksson
- 3 Kära Vänner!
Lena Josefsson
- 4 Det litterära museet
Daniel Birnbaum & Ann-Sofi Norin
- 6 Moderna Museets Vänner
– 60 år av samtida konst
Annika Gunnarsson
- 8 Ryska avantgardet intar Malmö
Iris Müller-Westermann
- 10 Cindy Sherman – American Gothic
Lena Essling
- 15 Moderna Museets Vänner
i Venedig
John Peter Nilsson
- 16 Gunnar Smoliansky i nya spår
Ulf Eriksson
- 18 Stockholm Literature |
Moderna Museet
- 19 Hej Marcus Lindeen!
Ulf Eriksson
- 20 Tisdagsklubben, vernissager
och program
- 23 Vimmel
- 24 Vernissageinbjudningar

Bulletinen
Årgång 55 Nr 4 2013

Ansvarig utgivare: Lena Josefsson
Redaktör: Ulf Eriksson
Biträdande redaktör: Anna Hegnell
Grafisk form: BankerWessel

För insänt material ansvaras ej
Copyright resp upphovsman
Särskilt tack till Moderna Museet/Bildbyrån

Moderna Museets Vänner
Anna Hegnell
Box 163 82
103 27 Stockholm
Tel 08-5202 3650
Plusgiro: 15 30 65-8
mmv@modernamuseet.se
modernamuseet.se/mmv

ISSN 1402-8875

På omslaget:
Cindy Sherman, *Untitled #153*, 1985.
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären
och Metro Pictures, New York

MODERNA MUSEET

Moderna Museets
Vänner

Lena Josefsson, ordförande i Moderna Museets Vänner.
Foto: Prallan Allsten

Kära Vänner!

Alla vi medlemmar i Moderna Museets Vänner är med och skapar Moderna Museet. Varje år donerar vi miljonbelopp till museet. Många fantastiska donationer har det blivit. Tänk bara att Robert Rauschenbergs *Monogram* – geten som blivit en symbol för museet – hör till dessa donationer. Medlemmarnas stöd är med andra ord oerhört viktigt för museet.

När Moderna Museets Vänner nu fyller 60 år känns det helt fantastiskt att få samla några av dessa donationer i en utställning i Pontus Hulténs visningsmagasin. Platsen är också speciell för oss då visningsmagasinet är ett av de stora projekt som kunnat genomföras tack vare stöd av oss vänner. Intendent Annika Gunnarsson har, i samråd med sina kollegor, gjort ett spännande urval som visar på bredden i vänföreningens samlande. Men många av de ikoniska verk vi donerat finns naturligtvis också ute i samlingssalarna: Francis Picabias *Första mötet*, Eva Hesses *Utan titel* och Gerhard Richters *Bachsvit*. Under hösten blir det också ett antal Tisdagsklubbar om MMV:s samlande under 60 spännande år.

Flera donerade verk finns också att se på Moderna Museet Malmö i höst då *Ryskt avantgarde* fyller i princip hela huset. Intendent Iris Müller-Westermann har satt samman utställningen och i Bulletinen berättar hon om hur museets fantastiska samling av rysk och sovjetisk konst vuxit fram genom åren. Det blir en spännande utställning om revolutionerande konst i en revolutionär tid.

Höstens stora utställning i Stockholm är *Cindy Sherman – Untitled Horrors* som presenterar en av vår tids mest centrala konstnärskap i en stor soloutställning, den första i Sverige. Alla har vi någon gång klätt ut oss, kanske blivit fotograferade och hamnat i ett familjealbum. Men ingen, vågar jag säga, har så grundligt utforskat utklädnad så på djupet som Cindy Sherman. Ensam med kameran i sin studio har hon sedan slutet av 1970-talet utforskat identitet genom att inta olika roller och förklädnader. Här får vi se hela bredden i konstnärskapet men ur en särskild vinkel. I fokus står det obehagliga, fränstötande och hotfulla som alltid lurat i hennes bilder.

Om Cindy Sherman alltid vänt kameran mot sig själv så har fotografen Gunnar Smoliansky blivit känd för att vända den mot sina omgivningar. Gunnar vandrar runt i den lilla världen (rent geografiskt) och penetrerar den på djupet i mjuk gråskala. När jag fyllde år, för ett par år sedan, fick jag en fantastisk signerad fotobok med Gunnars lågmälda bilder. Men nu får vi se en helt annan sida. I utställningen *Moment – Gunnar Smoliansky* överraskar han genom att själv vara fullt närvarande i cirka 400 fotografiska bilder gjorda utan kamera. I Bulletinen berättar Smoliansky för Ulf Eriksson om hur projektet *Hand* kom till.

Men Moderna Museet är inte bara en plats fylld av konst och bilder. I förra numret av Bulletinen kunde vi läsa om Hur Daniel Birnbaum och Ann-Sofi Norin ser museet som en institution som slår broar mellan konstarterna. I det här numret skriver de om det litterära Moderna Museet. Ett exempel på detta är den stora festivalen *Stockholm Literature* som äger rum på Moderna Museet 26–27 oktober. Hela programmet hittar du i Bulletinen där du också kan läsa Ulf Erikssons intervju med dramatikern Marcus Lindeen som är dubbelt aktuell med både performance och författarsamtal under festivalen.

Som vanligt finns det också mycket att utforska på vår webbplats. Bland annat ligger en ny film i serien Moderna Museets Vänner VIDEO ute om den nya foajén och installationen av Tobias Rehbergers ljus-skulptur *Cumulus Infection 9Mo* som MMV donerade till museet tidigare i år.

Sist men inte minst är det dags att dela ut Moderna Museets Vänner Skulpturpris igen. Den 8 november blir det prisutdelning, utställning och boksläpp på Moderna Museet i Stockholm. Pristagaren är ännu hemlig men jag kan lova att det blir mycket spännande. Inbjudan finner du på sista sidan.

Vi ses på Moderna Museet i höst! □

Lena Josefsson

Lena Josefsson är ordförande för Moderna Museets Vänner.

Det litterära museet

Under hösten möts litteraturen och konsten på museet.
Ord och bild, språk och objekt. Ja, på Moderna Museet
slår vi broar mellan konstarna.

Text av Daniel Birnbaum & Ann-Sofi Noring

Till höger:
Eva Hesse, *Utan titel*, 1965.
© The Estate of Eva Hesse. Hauser & Wirth Zürich London

Längst till höger:
Lee Lozano, *Punch, Peek & Feel*, 1967–1970.
© The Estate of Lee Lozano. Hauser & Wirth Zürich London

Nedan:
Moderna Museet Essäer och utställningskatalog
Cindy Sherman – *Untitled Horrors* (2013).
Foto: Moderna Museet/Albin Dahlström

utvecklas till en undersökning av konstverket i den tekniska reproducerbarhetens tidsålder och kraften i kamerans mekaniska blick, och placerar in

Marcel Proust i fotografins teorihistoria. En tankeväckande läsning, inte minst mot bakgrund av Moderna Museets fantastiska fotografisamling som omfattar mediets hela historia.

”Man skulle kunna säga såhär: Lee Lozano hade ett överskott av energi som fick henne att rastlöst pröva olika tekniker och uttrycksätt. Eller såhär: Lozano vände kappan efter vinden och anammade den konstriktning som var på tapeten i New York för tillfället.” Konstnären Annika von Hausswolffs essä om Lee Lozano är en monolog riktad till en död konstnärskollega och i texten prövar hon flera sätt att tolka Lozanos oeuvre. Det är den tredje boken i serien och blir till ett postumt möte mellan två konstnärer: ”Lozanos bilder rotar runt i mig, mejslar och naglar fast. Bygger upp ett fundament av tillit. De lagar mig och övertygar om att tvingen som är fäst kring min arm skall ha just det här trycket, som en blodtrycksmanschett uppkopplad till ett orakel.”

I samlingen hänger nu Lozanos målning *Punch, Peek & Feel* (1967–70) vid sidan av Eva Hesses fantastiska *Untitled* (1965), som är föremål för författaren Mara Lees essä *Om Eva Hesse*. Hon skriver: ”Eva Hesse är en konstnär som attraherar. Varför? Ung, vacker, ond bråd död. Magiskt och tragiskt. Samtidigt finns det aspekter av hennes konstnärskap som undandrar sig varje försök till objektifiering. Verken som faller sönder, hennes förkärlek för sköra material. Integritet. Arbete, arbete in i det absurda.” Mara Lee konstaterar att humorn och det absurda i tillvaron är en kvalitet i Hesses verk. När vi i samlingen ser hennes verk, förvärvat med hjälp av MMV, tillför den humoristiska aspekten något extra till denna ikoniska skulptur, som samtidigt är en teckning i luften och en av vårt museums mest älskade skatter.

Det senaste bidraget till skriftserien utgörs av ett samtal mellan två konstkritiker ur skilda generationer, Peter Cornell och Frans Josef Petersson. De talar om ett sparsmakat och inte särskilt uppmärksammat konstnärskap, Ulla Wiggens. Moderna Museet har under våren och sommaren lyft fram henne i en Momentutställning med egenartade målningar från sent 1960-tal, varav museet äger *Simultantolkning* (1965) och *TRASK* (1967). Essän *Om Ulla Wiggen* kan också läsas fristående från utställningen, som en dialog om konsten i vår tid, och om hur våra tolkningar av begrepp som realism och abstraktion fluktuerar.

Så möter språket den bildvärld som är Moderna Museets unika styrka. Vår samling och vår historia blir synliga på ständigt nya sätt. □

Daniel Birnbaum är överintendent på Moderna Museet.
Ann-Sofi Noring är vice museichef på Moderna Museet.

I oktober öppnar en stor utställning med Cindy Sherman. Katalogen är ovanlig. Istället för att betona teoretiska tolkningar har vi bett några av vår tids viktigaste författare att spinna vidare på de bilder som möter oss. Här skriver Karl Ove Knausgård och Sara Stridsberg, Miranda July och Lars Norén.

Redan en vecka efter vernissagen dyker Norén upp igen på museet med ett stort urval textfragment som kommer att visas i museet. Det sker i samband med Stockholm Literature, en helt ny litteraturfestival. Under två dagar, 26–27 oktober, kommer litteratur, konst och vetenskap att mötas i samtal, uppläsningar och performance på Moderna Museet. Litteraturen och konsten lever inte separata liv. Det är viktigt att påminna om och festivalen blir en chans att se vad som uppstår när de drabbar samman.

Ett annat projekt som slår en bro mellan språk och bild är Moderna Museet Essä, ett samarbete med förlaget Axl Books, som använder essäformens rörlighet för att undersöka relationen mellan det skrivna ordet och den visuella mångfald som Moderna Museet erbjuder.

Formatet är alltid detsamma, boken är liten nog att kunna stoppas ned i en ficka och med en kartongstadga som gör att man gärna ställer den i bokhyllan efter avslutad läsning. Färgen på omslaget skiljer böckerna åt – hittills finns de i cyanblått, magenta, gult, svart och rött – men det är förstas innehåll som är det väsentliga, text utan bild som handlar om konst i vitt skilda bemärkelser.

Först ut var Lars O Ericsson med *Magritte – Foucault. Om orden och tingen* och Sara Danius med *Proust – Benjamin. Om fotografien*. Den förstnämnda är en betraktelse över René Magrittes förhållande till det vi kallar språk – hans ständiga undergrävande av idén om att en naturlig förbindelse finns mellan världen och de tecken som vanligtvis används för att beskriva den. Sara Danius å sin sida tar sin utgångspunkt i Marcel Prousts legendariska *På spaning efter den tid som flöt*, som hon konfronterar med en passage hos Walter Benjamin där han introducerar idén om ”det optiskt-omedvetna” – att kameran likt psykoanalysen kan mana fram något dittills fördolt i en människa. Essän

Moderna Museets Vänner – 60 år av samtida konst

I år fyller Moderna Museets Vänner 60 år. Detta firas med en utställning i Pontus Hulténs visningmagasin. Här visas under hösten några av alla de fantastiska donationer som vännerna bidragit med. Intendent Annika Gunnarsson tar här en titt på de donerade verken ur ett lite annorlunda perspektiv.

Text av Annika Gunnarsson

Siffror kan uppfattas på många olika sätt – själv tycker jag att de är vackra att se på, poetiska att arbeta med, men svåra att hålla isär. Deras magi är ibland mystisk och ämnad för en högre sfär. Ibland talar de om verkligheten i statistiska ordalag. Sifferövningar kan sätta vardagen i perspektiv och utsträcka rummet i tid. Nedan följer lite enkel matematik som visar att trogen vänskap lönar sig!

Moderna Museets Vänner har sina rötter i Föreningen för Konst som grundades 1925. Den utvecklades till Föreningen för Nutida konst som blev Moderna Museets Vänner 1953. I år är det 60 år sedan. Kanske inte en ålder man firar med pukor och trumpeter, men en tidsrymd väl värd att uppmärksamma. I Moderna Museets katalog nr 100, *Givet av Moderna Museets Vänner*, listas samtliga donationer från 1925 till 1972. Då var antalet donerade verk 178 till antal. Idag uppgår siffran till 225.

Före 1953 var de flesta förvärvade konstverken utförda av svenska manliga konstnärer, mer eller mindre kända för oss idag, men helt klart representativa för sin samtids måleri. De hette bland annat Victor Axelson, Gideon Börje, Lennart Gram, Knut Hanqvist, William Nording, Fritiof Schüldt och Frans Timén. Några lite mer välbekanta namn för flertalet idag är Ivan Aguéli, Nils von Dardel, Isaac Grünewald, Karl Isakson, Einar Jolin, Carl Kylberg, Hilding Linnqvist och Lennart Rodhe. Av kvinnliga konstnärer fanns totalt åtta konstverk: en målning vardera av Randi Fisher och Signe Hvistendahl, tre målningar och en teckning av Vera Nilsson samt två skulpturer av Astrid Noack.

Sedan 1953 har snart 100 verk förvärvats och donerats fram till idag. Fokus har skiftat från huvudsakligen svenska konstnärer till internationella dito vilka till viss del har ställts ut på Moderna Museet. Tyngdpunkten

ligger fortfarande på verk av män, cirka två tredjedelar av dem är internationella konstnärer, däribland Marcel Duchamp, Paul McCarthy, Gerhard Richter, Yinka Shonibare och Francesco Vezzoli. Runt en sjättedel är svenska konstnärer som Dick Bengtsson, Öyvind Fahlström, Lars Kleen och Ragnar Sandberg.

De kvinnliga internationella konstnärerna uppgår även de till en sjättedel. Det första förvärvet av en kvinnlig internationell konstnärskverk skedde 1967. Verket var *Ma gouvernante – My Nurse – Mein Kindermädchen* av Meret Oppenheim som ställde ut på Moderna Museet samma år. Tre år efter Oppenheim skedde ett förvärv av en målning av Toyen och 1980 införlivades ett konstverk vardera av Eva Hesse och Alexandra Ekster, vilket följdes av en målning av Bridget Riley 1987.

Från vänster ovan:

Hilding Linnqvist, *Hjärtats sång*, 1920.

© Hilding Linnqvist/BUS 2013

Kurt Schwitters, *Med spindel*, 1921.

© Kurt Schwitters/BUS 2013

Christo, *Storefront (project)*, 1965.

© Christo

Damien Hirst, *Beautiful, Omnipotent, Circling, Pure Evil, Hellish, Black Crow Painting (from Deep within a Twisted Psyche)*, 1998.

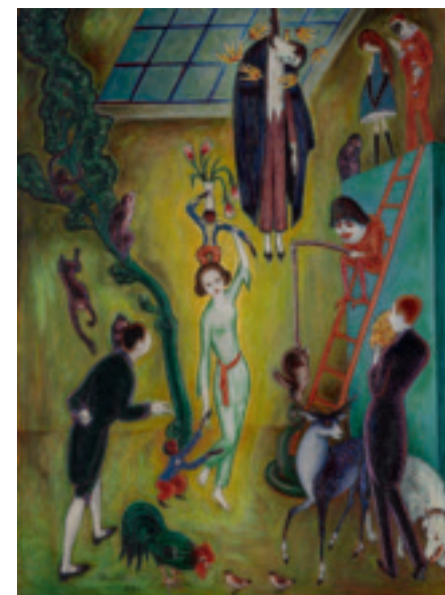
© Damien Hirst

Bridget Riley, *Meadow*, 1983.

© Bridget Riley

Nils von Dardel, *Visit hos excentrisk dam*, 1921.

© Nils von Dardel/BUS 2013

Under åren 1999–2002 donerades verk av Inez van Lamsweerde, Mona Hatoum, Rosemarie Trockel och Zarina Bhimji. Det senaste förvärvet av en kvinnlig internationell konstnär är Jutta Koethers *Female Force* från 2006. Verket förvärvades 2011 och har sedan dess visats i utställningarna *Explosion* i Stockholm 2012 och *Lögner om Måleri* på Moderna Museet Malmö den här sommaren. Av kvinnliga svenska konstnärer återfinns verk av Barbro Bäckström, Annika Eriksson, Eva Klasson och Sofia Hultén, som mottog Moderna Museets Vänners Skulpturpris 2012.

Värdet av donationerna kan självklart räknas i ekonomiska termer, men det kulturella värdet är mycket större. Det kan inte lika lätt mätas och noteras i siffror och definitiva tal. Bland vännernas donationer finns konstverk utan vilka Moderna Museets samling skulle vara avsevärt mycket fattigare både av konsthistoriska och visuella skäl. I surrealisthängningen på plan två ingår Francis Picabias *Première rencontre* och Toyens

Mythe de la lumière, två verk som visar på spännvidden inom den surrealistiska konsten i Moderna Museets samling. I samlingshängningen på plan fyra kan bland annat Constantin Brancusis *Le nouveau-né II* och Eva Hesses *Utan titel* beskådas, två verk vars subtila materialitet och form fått många konstkritiker att vässa pennan. Även det verk som de allra flesta ser som en symbol för Moderna Museet, Robert Rauschenbergs *Monogram*, är en vändonation.

Och utan några av donationerna skulle vissa utställningar inte ha kommit till, som till exempel den med Karl Isaksons verk. Vännernas donerade verk utgjorde grunden för utställningen *Karl Isakson – Målaren* 2004. Klassiker som Hilding Linnqvists *Hjärtats sång* och Nils von Dardels *Visit hos excentrisk dam* är konstverk som vid olika tidpunkter och hos olika generationer har utgjort symboler för Moderna Museets samling. Verk av konstnärer som Joseph Beuys och Kurt Schwitters lånas också ut av Moderna Museet till stora separatutställningar utomlands där de möter nya publikgrupper.

För att visa på donationens bredd och den samtid som Moderna Museets Vänner har verkat i kommer ett litet urval av vännernas donationer att visas i Pontus Hulténs visningsmagasin under hösten. Moderna Museet riktar ett stort tack till vänföreningen för det ekonomiska stödet de bidrar med till utökandet av samlingen, och ser fram emot en fortsatt lyckosam vänskap. Varmt välkomna att njuta av *er* samling! □

Annika Gunnarsson är intendent för teckning & grafik på Moderna Museet.

Utställningen öppnar den 28 september i Pontus Hulténs visningsmagasin.

Ryska avantgardet intar Malmö

I höst intar den ryska modernismens förtrupper Malmö med sina revolutionerande idéer om samhället och dess konst. Intendent Iris Müller-Westermann berättar om en tid då konstnärerna ville vara med och förändra samhället. Men det här är också berättelsen om hur en samling växt fram i avantgardets spår.

Text av Iris Müller-Westermann

Vänster sida från ovan:

Aleksandr Rodtjenko, *Rumslig konstruktion nr 9. Cirkel i en cirkel*, 1920–1921.

© Aleksandr Rodtjenko/BUS 2013

Vladimir Tatlin, *Modell till monument till III:e internationales, 1919–1920*, rekonstruktion 1968/1976.

© Vladimir Tatlin

Höger sida från vänster:

Bri-Bejn, *Fabriksarbetare, kolchosarbetare. Var chock-arbetare i försvaret!*, 1931.

© Bri-Bejn

The USSR in Construction, nr 9, 1931.

Aleksandr Rodtjenko, *Titel saknas*, 1924.

© Aleksandr Rodtjenko/BUS 2013

Hösten på Moderna Museet i Malmö ägnas åt det ryska avantgardet. Denna dynamiska tid i Ryssland, senare Sovjetunionen, som börjar 1905 och slutar under 1930-talet präglades av omvälvande politiska förändringar och en rasande samhällsutveckling, men även av innovativa och radikala landvinningar på konstens område. De unga konstnärerna inspirerades av de senaste trenderna i samtidskonsten i väst, såsom kubismen och den italienska futurismen, men också av folkkonst och ikonmåleri i öst. Futuristerna förespråkade det moderna livet, de dyrkade storstaden, framsteget och de vackra maskinernas värld.

Med utställningen *Ryskt avantgarde – Visioner om en framtid* fortsätter vi presentationen av Moderna Museets fantastiska samling i Malmö. Moderna Museet har nämligen en mycket intressant och omfattande samling av det ryska avantgardet. Det började med att Pontus Hultén gjorde en utställning om Vladimir Tatlin på Moderna Museet 1968, men man fick inga lån från museerna i Sovjet. Då lät han rekonstruera modellen till Tatlins monumentala torn. Rekonstruktionen av flygmaskinen *Letatlin* kom till museet 1973. Så även rekonstruktioner av två av Tatlins banbrytande kontrareliefer.

David Elliott initierade en omfattande utställning med Aleksandr Rodtjenko på Moderna Museet 1999 och under hans tid kom flera viktiga donationer av konstnärers verk till Moderna Museet genom Rodtjenkos familj. Alla 56 fotografier av Rodtjenko som visas i höst kommer från familjen och det gör även de fem rumsliga konstruktionerna. David Elliott kunde därutöver förvärva ett stort antal sovjetiska tidskrifter som *USSR in Construction*. Vi visar nu också för första gången ett urval affischer av bröderna Stenberg och av Gustav Klucis.

Målningarna av Aleksandra Ekster och Ivan Kljun kom till museet med hjälp av familjen Bonnier och Moderna Museets Vänner på 1980-talet. Under Lars

Nittves tid kom genom generösa donationer Kazimir Malevitjs *Svart och vit. Suprematistisk komposition* till samlingen och genom satsningen på det andra önskemuseet förvärvades verk av Ljubov Popova och Anna Kagan. Antalet kvinnliga konstnärer var stort i det ryska avantgardet och de var likställda med sina manliga kollegor.

Av Albert Engströms fantastiska donation av ryska affischer, som omfattar drygt 170 exemplar från 1930–31, visas här hela 45 stycken som har monterats på rispapper och spänts upp på speciella ramar, vilket gör att vi kan visa dem utan att behöva sätta dem bakom glas.

Utställningen ger med sina drygt 130 verk en bild av en tid med stora visioner, där konstruktivisterna ville vara med om att gestalta ett nytt samhälle – Tatlin med en byggnad för den Tredje internationales, som med sina 400 meter skulle vara 100 meter högre än den då högsta byggnaden i världen, Eiffeltornet. Byggnaden uppfördes aldrig, men den skulle ha blivit en konstruktion av stål och glas med roterande stereometriska kuber inuti, där människor skulle vara i ständig rörelse på rulltrappor upp och ned i den gigantiska byggnaden. Nyheter skulle projiceras på himlen.

Rodtjenko utvecklade fotografien som medium och skildrade världen ur oväntat hisnande vinklar och perspektiv, uppifrån och nerifrån, medan Malevitj och suprematisterna ville bevara konsten som en oavhängig sfär. Konsten skulle vara oberoende av en materiell och funktionell värld och gå bortom det synliga. Men det varen kort tid av frihet. Efter Lenins död stramades den konstnärliga friheten åt och från 1934 härskade den socialistiska realismens doktrin. □

Iris Müller-Westermann är intendent, internationell konst vid Utställning & forskning på Moderna Museet.

Ryskt avantgarde – Visioner om en framtid. Malmö 14 september – 12 januari 2014. Curator: Iris Müller-Westermann.

Cindy Sherman är en av konstvärldens fixstjärnor. Efter debuten 1980 blev hon omedelbart en ikon för den postmoderna konsten. I utställningen *Untitled Horrors* utforskar vi ett mörkare spår i hennes konstnärskap. Intendent Lena Essling berättar om ett konstnärskap med en ovanligt stark närvaro av hot och av konstnären själv.

Cindy Sherman

– American Gothic

Text av Lena Essling

När man närmar sig Cindy Shermans bilder som betraktare, eller för att göra en utställning, är det lätt att uppfatta henne som en monolit, ett konstnärskap som tycks stå helt för sig självt. Samtidigt omedelbart tillgängligt och oändligt labyrinthiskt. Tolkat och debatterat ur varje tänkbar vinkel, ändå orubbligt konsekvent i sitt uttryck. Populär som Warhol, hemlig som Pynchon. Mörk som Poe.

Den som besöker årets Venedigbiennal kan ta del av en tät presentation mitt i chefscuratorn Massimiliano Gionis enorma encyklopediska utställning; ett mikromuseum kring återgivningen av människokroppen och ansiktet, sammanställt av Cindy Sherman som curator. Votivbilder och klassiskt porträttfotografi möter verk av generationskamrater som Charles Ray och Paul McCarthy. Och som ett mörkrets hjärta i den brokiga anatomiska teatern, ett litet galleri ägnat det förträngda. Svårsmälta skildringar av en skruvad, manisk och ibland destruktiv sexualitet av Hans Bellmer och andra.

Fascinationen för det mörka och groteska hos Cindy Sherman blir kanske mest slående när man vänder på kronologin i hennes bilder och serier. Om man väljer att se de krakelerande societetsporträtten eller muterade dockorna före hennes *Untitled Film Stills*, går det inte att bortse från känslan av ett hot utanför bild också i de tidigaste verken. Själv talar Sherman, inför vår utställning, om det här med att blanda verk från olika tider som att klippa film: kasta om scenerna, slå på projektorn och se vad som händer. Filmen – särskilt film noir eller skräck – ligger nära till hands vid en läsning av Cindy Shermans verk: ”Skräckfilmer är katharsis för mig, de är som repetitioner eller förberedelser för det värsta tänkbara.” Scen för scen, ruta för ruta.

Cindy Sherman växer upp i en välmående förort på Long Island under 1950- och 60-talet, men formas som konstnär i Buffalo och New York under 1970-talet. Allt ställs på ända de här åren vad gäller förväntningar på kvinnorollen, synen på omvärlden och konsten. Hon har själv beskrivit uppväxten som ett ensamt universitet där hon stöps i filmer, tv-serier och reklam. Hon söker till konstskola i Buffalo, då föräldrarna motsätter sig en flytt till det farliga New York, och studerar film och fotografi.

Vid den här tiden finns ingen respekt för foto inom konstlivet och vice versa – riktiga fotografer har inget till övers för samtidskonsten. Konstscenen domine-ras helt av måleri i spåren av den abstrakta expressionismen, följt av popkonst och neoexpressionism. Flera konstnärer med orientering mot konceptkonst väljer liksom Sherman att arbeta i medier som det inte finns en färdig form för: fotografi, film, performance och text. De är ointresserade av ett romantiserat konstföremål och arbetar ofta seriellt, i enkla material med referenser till mass- och konsumtionskultur. Inte minst gäller det kvinnliga konstnärer som Sherrie Levine, Jenny Holzer eller Barbara Kruger, som vill skapa ett utrymme utanför kretsen av ”the guy painters”. >

Cindy Sherman, tolv år gammal, utklädd med vännen Janet Zink. Cindy Sherman (left) and Janet Zink. Color photograph, c. 1966.

Till vänster:
Cindy Sherman, *Untitled #141*, 1985.
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären och Metro Pictures, New York

Nästa uppslag:
Cindy Sherman, *Untitled #267*, 1992.
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären och Metro Pictures, New York

”Fördomar är något som redan är bestämt. Det motsatta skulle vara en blick som såg allt öppet, som likställde allt, det kan vara blod, uppkastningar, exkrementer, soluppgångar, gräsmattor, lokatter, likmaskar, fiskrom, ugglor, hjärtan, folkhopar, apor, stolar, bord. Den fördomsfria blicken skulle inte se något sammanhang mellan de olika föremålen, varelserna och fenomenen, eftersom den kanske viktigaste fördomen vi har handlar om vad som hör ihop och vad som inte hör ihop. Det är så vi ordnar världen och det är det som gör det möjligt för oss att leva i den.”

Karl Ove Knausgård ur utställningskatalogen *Cindy Sherman – Untitled Horrors* (2013)

Det är på konstskolan som Cindy Sherman inser att fascinationen hon haft sedan barndomen inför att klä ut och förstå sig kan utvecklas för konstnärliga projekt. Det löser också problemet med att behöva instruera modeller. Hemma i lägenheten och ute på stan tar hon sina första *Untitled Film Stills*, där den filmiska berättelsen destillerats till en enda bild. Ingen av de minutiöst komponerade scenerna är förstådda ur en faktisk film, trots att vi genast känner igen handlingen och den kvinnliga karaktären. Bilderna ställs ut på legendariska The Kitchen i New York 1980 och blir hennes genombrott.

Untitled Film Stills landar mitt i en pågående diskussion om den manliga blicken och kvinnlighet som en serie poser. Nästan samtidigt myntar kritikern Douglas Crimp 1979 begreppet *Pictures Generation* om en grupp unga postmoderna konstnärer som arbetar med fotografi, men där bildens motiv i sig inte står i fokus. Snarare då hur de populärkulturella koderna i verken bidrar till att konstruera vår egen identitet. Shermans *Untitled Film Stills* framstår som perfekta illustrationer till Jean Baudrillards teorier om simulacra, om världen omkring oss som en ekokammare av tomma fiktioner.

Här inleds ett febrigt förhållande mellan tidens viktigaste intellektuella och Cindy Shermans konst. Hennes timing och psykologiska skärpa tycks osviklig, men hon är också föremål för kontrovers. När tidskriften *Artforum* 1981 erbjuder henne ett mittuppslag gör hon en serie bilder i stil med herrtidningarnas utvik. Här är varje karaktär tätt beskuren i liggande format, skoningslöst under luppen. Men Shermans kvinnor är inte utmanande eller avklädda, snarare melanholiska eller upprivna. Bilderna provocerar till den grad att redaktionen väljer att refusera dem. Är Cindy Sherman alls feminist? Debatten går högsamtidigt som verken gör succé på nystartade galleriet Metro Pictures. Men händelsen sätter spår och hon väljer att sluta tala offentligt om sina bilder.

I en liknande symbios som med samtidens teoribildning är Sherman paradoxalt nog också med både konstmarknad och modevärld, utan att förlora sin rörelsefrihet. Som konceptuellt arbetande fotograf tar hon inte bara objektet tillbaka in i rummet, hon står för den kanske mest sofistikerade optimeringen av konstobjektet sedan Warhol. För första gången får fotografiet

samlarvärde på samma sätt som måleri. De bilder hon gör på uppdrag av olika modeskoppare och tidskrifter från mitten av 1980-talet är lustmord på både plagg och skönhetsideal. Utstyrlarna blir alltmer skruvade, karaktärerna mer demoniska och muterade. I övergången till de serier som är inspirerade av sagor och fabler är det som om bilderna börjar gå till angrepp. Beträktarens tidigare övertag som voyeur är brutet, snarare är det vi själva, våra referensramar och associationer, som synliggörs.

Slutligen skriver Sherman helt ut sig ur verken och skapar dystopiska stilleben av sönderfall – ruttnande mat, spyor, kroppsdelar – och makabra surrealistiska collage. Det kunde vara en kommentar till Roland Barthes tes om författarens död, eller en tidsbild av ett USA under aidsepidemi och skenande finanskris. Flera andra konstnärer, som Robert Gober och Mike Kelley, arbetar vid den här tiden med det abjekta – det låga, patetiska och orena – som en frizon, bortom givna normer och hierarkier. Hos Sherman blir effekten märkligt motsägelsefull. Samtidigt tilldragande och fränstötande fungerar bilderna enligt perversionens egen alkemiska formel, där avskräde förvandlas till guld.

Omedelbart före den överhettade amerikanska konstmarknadens kollaps våren 1990 har Sherman sin största publika framgång, med en serie historiska porträtt baserade på olika genrer av klassiskt måleri. Därefter följer chockartat hennes mest

aggressiva bilder: medicinska dockor i konstnärens ställe, i pornografiska poser eller ohyggligt sönderdelade.

Defungerar som enkänga åt konstmarknaden och det politiskt korrekta, och samtidigt som ett inlägg i en het censurdebatt i USA som drabbat vänner och kollegor som Robert Mapplethorpe och Andres Serrano. Kan institutioner och samlare köpa bilder som i princip inte får visas offentligt? Vågar de låta bli?

Isenare verk är psykologi och empati viktigare drivkrafter än politisk indignation. Sherman framställer tonsäkert kvinnor i sin egen generation, från åldrade valley girls till damer ur societeten med air av renässansfurste. Porträtten blir mörka vanitas, som hos Dorian Gray. Fortfarande med tydliga skarvar i iscensättningen; omöjliga, lekfulla detaljer som punkterar illusionen och får oss att alstra våra egna bilder och berättelser. Det är märkligt hur Shermans arbete, som

bygger på korskopplingar mellan illusioner, fördomar, arketyper och invanda bilder, ändå förblir så helt eget och gåtfullt. Kanske är bilden toppen av ett isberg som huvudsakligen döljs under ytan hos oss som betraktare? Cindy Sherman fortsätter att koppla förbi vårt rationella, vaksamt sorterande öga. □

Cindy Sherman, *Untitled #402*, 2000.
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären och Metro Pictures, New York

Lena Essling är intendent, film och video vid Utställningar & Forskning på Moderna Museet.

Cindy Sherman – Untitled Horrors, Stockholm 19 oktober – 19 januari 2014. Curatorer: Daniel Birnbaum, Lena Essling, Gunnar B. Kvaran, Hanne Beate Ueland.

Utställningen är en samproduktion mellan Moderna Museet i Stockholm, Astrup Fearnley Museet i Oslo och Kunsthau Zürich i Schweiz.

I katalogen medverkar författarna och dramatikererna Kathy Acker, Sibylle Berg, Miranda July, Karl Ove Knausgård, Lars Norén, Sjönn och Sara Stridsberg. Istället för att ytterligare betona teoretiska perspektiv, får Cindy Shermans bildvärld inspirera några av samtidens viktigaste litterära röster.

Till vänster:
Cindy Sherman, *Untitled #211*, 1989.
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären och Metro Pictures, New York

Här kommer en rapport från vännernas resa till den pågående biennalen i Venedig. John Peter Nilsson var en av årets ciceroner som visade vännerna runt på biennalen. Här har han samlat några av medresenärernas reflektioner över årets höjdpunkter.

Text av John Peter Nilsson

Moderna Museets Vänner i Venedig

Hela gruppen av vänner samlade i Venedig.
Foto: Pontus Bonnier

Det encyklopediska palatset heter curatorn Massimiliano Gionis huvudutställning på årets Venedigbiennal. I vår drygt 30 personer stora skara MMV:are på plats började vi genast fundera på vad en encyklopedi egentligen är? Går det att sammanfatta alltings vetande i en eller annan form? Naturligtvis inte. Inte ens Wikipedia kan. Inte ens med hjälp av Wikileaks.

Men kanske låter det sig göras om vi begränsar oss till våra vänner på plats i Venedig? Efter tre dagars intensiva konstupplevelser kommer här MMV:s encyklopedi över årets Venedigbiennal.

Anita Wihlenborg Holgerson, Ulrika Schumacher Nyrén och Maria Petersen enades ganska snabbt om att Nederländernas paviljong var spännande. Mark Manders iscensatte i paviljongen en poetisk upplevelse där det sköna mötte det tragiska – en paviljong fylld av dubbla känslor som Manders på något sätt lyckas förena.

Bo och Margareta Ahlstrand greps främst av en fyrdelad videoinstallation av amerikanen Ryan Trecartin som visades i huvudutställningen i Arsenale. ”En intensiv och läckert irriterande upplevelse”, tyckte de.

I Giardini hade en del paviljonger satt nationsidentiteterna ur spel. Den franska paviljongen var officiellt huserad i den tyska och vice versa. Och konstnärerna kom inte ens från Frankrike eller Tyskland. Till exempel representerade albanen Anri Sala Frankrike fast i den tyska paviljongen. Förvirringen gällde dock inte hans verk – en ljud- och videoinstallation byggd på ett musikstycke för vänster hand av Maurice Ravel. Pontus Bonnier blev djupt gripen av installationen liksom Folke Husell och Susanna Karlsson-Husell. Om Christina Oldfelt-Ekéus haft mer tid skulle hon ”direkt vilja återvända till Ravel”, sa hon.

J.D. 'Okhai Ojeikere, *Onile Gogoro or Akaba*, 1975, signerade 2010.
© J. D. 'Okhai Ojeikere, Courtesy André Magnin (MAGNIN-A), Paris

Men Pontus ville också peka på den belgiska paviljongen och konstnären Berlinde De Bruyckere besynnerliga sammanflätningar av former och objekt som kan härledas från både naturen och kulturen. Hon ställer ”storslagenhet mot en känsla av sårbarhet”, menade Pontus. Även Gunnar och Monica Lindstedt greps av Berlinde De Bruyckeres, även om Monica betonade Sarah Szes installation i den amerikanska paviljongen: ”Skulle någon klippa av en enda tråd skulle hela den gigantiska men sköra installationen gå sönder”, menade hon.

Carl-Gustaf Petersén var tvärsäker på sin favorit: Vadim Zakharovs tvetydiga installation om pengaguden Danaë i den ryska paviljongen. Det bokstavligen

regnade ”pennies from heaven” i paviljongen. Eller var det rent av rubel? ”En satir över vår giriga samtid”, tyckte Carl-Gustaf. Även Daniel Rock såg kopplingar till vår samtid fast hos Jeremy Deller i den brittiska paviljongen. Med sardonisk humor ifrågasätter Deller massmediernas trovärdighet och om vi faktiskt kan lita på ett museiföremål som påstås vara 4 miljoner år gammalt!

Anika Reuterswärd förfördes istället av Mathias Polednas tre minuter långa animation gjord i gammaldags Disney-stil i den österrikiska paviljongen. ”Varje liten stillbild kunde bli en fantastisk tavla”, tyckte hon.

Karin Dahlberg, Eva Jacobson och Anders Gustafson var flerstämmigt eniga om att den största upplevelsen var Walter De Maria i Arsenale. ”Man blir mållös”, sa de samstämmigt. Det är som Wittgenstein en gång menade: Det man inte kan tala om därom måste man tåga. Lennart och Monica Ribohn hade däremot var sin favorit. Lennart var som så många i gruppen mest tagen av den belgiska paviljongen. Men Monica talade lyriskt om både skönheten och det otroliga i att en hårfrisyr kan uppfattas som konst, som i de svartvita fotografierna av J. D. 'Okhai Ojeikere som man möttes av i början på Arsenale.

Dagmar Schmidt Klint var mest berörd av de fragila och lågmälda målningarna av indiskan Prabhavathi Meppayil. Och Leif Sundkvist var lika glasklar – Papa Ibra Tall och hans vävnader inspirerad av négritude-rörelsen i Paris på 1950-talet. Svaren är talande för vängruppens encyklopedi över årets Venedigbiennal som kanske kan sammanfattas som – mångfald framför enfald. □

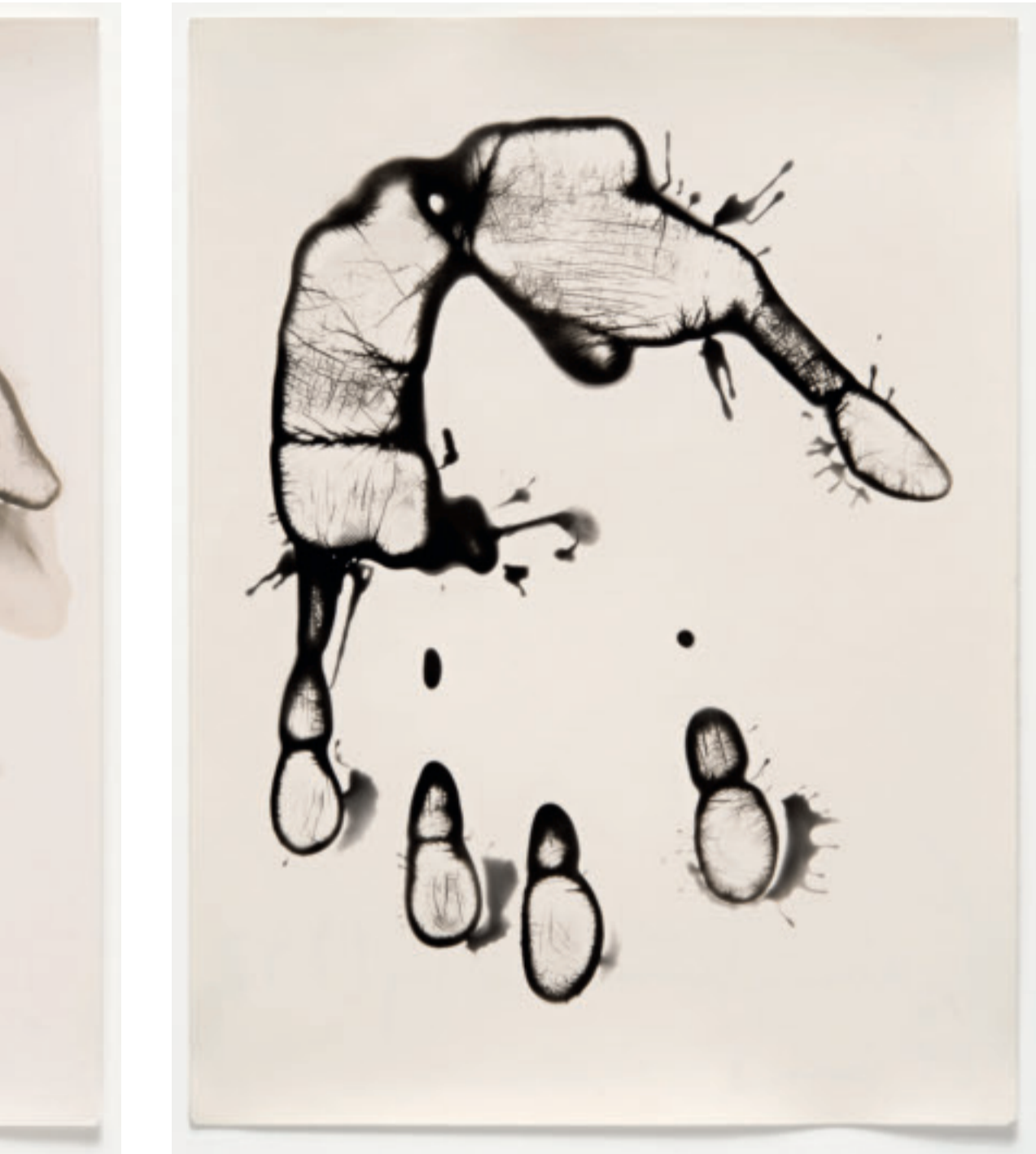
John Peter Nilsson är chef för Moderna Museet Malmö.

Gunnar Smoliansky i nya spår

Fotografen Gunnar Smoliansky är känd för sina bilder tagna under promenader på Södermalm och i söderförort. Nu lagom till sin 80-årsdag väljer han att visa oss något helt annat. I en Moment-utställning som pågår just nu på Moderna Museet i Stockholm väljer Smoliansky att visa oss bilder gjorda helt utan kamera. Ett nytt spår.

Text av Ulf Eriksson

Från vänster till höger:

Gunnar Smoliansky, *Hand*, 7 februari 1994, V.
© Gunnar Smoliansky

Gunnar Smoliansky, *Hand*, 25 juni 1992, V.
© Gunnar Smoliansky

Gunnar Smoliansky, *Hand*, 25 juni 1992, I.
© Gunnar Smoliansky

Under hela sin karriär som fotograf har Smoliansky arbetat ensam i sin studio. Inga kopister har fått hjälpa honom i mörkrumsarbetet. Han har gjort alla printar själv i sin källarlokal. Fotografierna ligger travade i lådor i olika hyllsystem över hela studion. Det har blivit en och annan print genom åren.

I år fyller Smoliansky 80 år. Men att han skulle trappa ner på sitt arbete har aldrig varit aktuellt. Tvärtom är han mer uppbokad än någonsin. Han kom precis hem från London där han öppnade en galleriutställning. Han var också nyligen inbjuden till franska Deauville där han under fem dagar fotograferade staden och dess själ. Utöver allt detta arbetar han också med utställningen på Moderna Museet. Men den kräver inga nya motiv att fotografera eller timmar i mörkrummet. Nej, bilderna till den här utställningen har legat och väntat i fyra fotopapperskartonger i Smolianskys studio sedan 1994. Där har de legat i väntan på rätt tillfälle att visas: ”Man vet vad man kan förvänta sig av mig”, säger Smoliansky. ”Därför är det kul att överraska när jag nu ställer ut på Moderna Museet, eftersom man av tradition förväntas stelna mer och mer med tiden.” Och visst överraskar Smoliansky. Det han visar är en serie om cirka fyra hundra bilder skapade utan lins och kamera. De har vuxit fram direkt på fotopapper i mörkrummet. Smoliansky förklarar: ”Alla som jobbar i mörkrum vet att det går att göra annat än att belysa genom ett negativ. Om inte annat så slänger man misslyckade försök till printar i en papperskorg eller i våtbänken. Så tänder man vitt ljus vid något tillfälle och eftersom det där misslyckade inte är fixerat börjar det hända saker när det kommer ljus på.”

Smoliansky hade aldrig tidigare medvetet arbetat med icke kamerabaserat fotografi. Men en dag hände det: ”Rätt vad det var så tyckte jag att – varför inte använda den här näven? Det var en dag när det var dags att gå hem – så tyckte jag att jag skulle göra det där i stället.” Smoliansky började skapa bilder i mörkrummet med sin högra hand. Han belyste fotopapper med vitt ljus.

Jag stämmer träff med Gunnar Smoliansky i hans studio, eller råtthål som han själv säger, på Södermalm nära Sofia kyrka. Han kommer och möter mig på den vackra innergården. Här har han arbetat sedan slutet av 1970-talet då han flyttade in i källarlokalen som första hyresgäst, i det då nyrenoverade huset. I början skilde inte ens en dörr hans studio från de intilliggande källarförråden.

Innan vi kliver ner under jord denna vackra julidag ber han mig att uppmärksamma en rad fönster i bostadshuset på andra sidan av den lummiga innergården. Där låg en gång Christer Strömholms fotoskola. Samme Strömholm hade Smoliansky tagit kvällskurser för i mitten på 1950-talet. Han bodde också i grannskapet och de båda fotografierna brukade ofta ta en paus i sina arbeten tillsammans. ”Jag var ju ofta i hans kök”, säger Smoliansky. ”Han ringde och tyckte att jag skulle köpa två smörbullar och komma upp.”

Det är Södermalm och Stockholms södra närförorter som vi blivit vana att se avbildade i Smolianskys bilder. Sedan mitten av 1950-talet har han vandrat runt och fotograferat i stadsrummet. Han skapar formellt strikta bilder som bryts av med något bildelement som skapar spänning i bilden. ”Man får akta sig så att det inte blir för strängt”, säger han och visar mig, i ett antal fotografier från senare tid, hur han försöker hitta en balans mellan det formellt strikta och det överraskande, det oväntade som gör bilden till en spännande bild.

Gunnar Smoliansky, *Bondegatan*, 18 april 1991.
© Gunnar Smoliansky

Sedan doppade han handen i gammal framkallningsvätska och började göra bilder med den. Han stämplade och daskade med handen, skvätte och målade med fingrarna på pappren. När framkallningsvätskan började svartna slängdes bilderna i stoppbadet. Bilderna fixerades och fick sedan skölja under natten.

Under åren hade Smoliansky fått och köpt utgången fotopapper av andra fotografer. En del papper var uppemot 50 år gamla. Fotopapper är en färskvara och risken är att det inte blir några bilder alls, men det kan också bli spännande effekter som resultat. ”Jag tog en sådan där 18×24 cm låda. Tog mellan tummen och pekfingeret en liten packe och stängde lådan. På en gång gjorde jag precis så som jag skulle fortsätta att göra under några år. Jag tog en blyertspenna och skrev löpande nummer bakpå papperen. Min avsikt var att det skulle bli cirka tio när jag tog dem ur lådan. Så varje seans är någonstans från sju, åtta till tio, tolv, fjorton bilder beroende på hur mycket jag fick tag i och beroende på hur tjocka papper det var.”

Totalt blev det 47 seanser. Alla bilder som tillkom under dessa tillfällen sparades oavsett hur de blev. Det

var en bärande tanke i projektet. För en gångs skull kunde den precisa stilisten släppa på kontrollen i mörkrummet och bjuda in slumpen. Det var aldrig tanken att göra ”stiliga bilder” som han säger, ”Bilderna berättar precis vad jag gjort. Allt syns på pappret. Går man i snön blir det fotspår. Det här var ett slags sätt att göra spår på också.”

Så föddes projektet *Hand*. Cirka fyra hundra händer och bilder senare avslutades projektet när den fjärde lådan av fotografier fyllts. Då var projektet klart. Och nu nästan tjugo år senare kan vi se alla bilderna tillsammans på Moderna Museet.

Det är ingen tvekan om att Gunnar Smoliansky är en fotograf som verkligen lämnar spår efter sig. Ett spår jag ser fram mot att fortsätta följa, för jag anar att det finns utrymme för fler överraskningar i framtiden. □

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för Bulletinen.

Moment – Gunnar Smoliansky, Stockholm 14 september – 12 januari 2014. Curator: Anna Tellgren.

Gunnar Smoliansky fotograferad av sin dotter Kajsa Smoliansky för Bulletinen.
© Kajsa Smoliansky

Stockholm Literature | Moderna Museet

26–27 oktober 2013

Under två dagar möts litteratur, konst och vetenskap i samtal, uppläsningar och performance på Moderna Museet i Stockholm. Tretton internationella författare och tre dramatiker gästtar den första upplagan av Stockholm Literature | Moderna Museet. Mer utförliga programbeskrivningar finns på modernamuseet.se.

Biljetter finns till försäljning på ticnet.se. Ett festivalkort (199 kr) ger tillträde till Stockholm Literature och gäller även som entré till Moderna Museets utställningar 26–27 oktober. Till de tolv större samtalen i Auditoriet köper man tilläggsbiljetter (65 kr) som gäller med festivalkort. Till övriga programpunkter gäller festivalkortet som entré i mån av plats. Från och med 25/10 kl 17.00 säljs biljetter endast på Moderna Museet.

Lördag 26 oktober

Auditoriet

- 10.30–11.15 Chimamanda Ngozi Adichie, föredrag (EN)*
- 11.45–12.30 Philipp Meyer & Lars Gustafsson (EN)*
- 13.00–13.45 Merethe Lindström & Karin Mamma Andersson (SV/NO)*
- 14.15–15.00 Olga Grjasnowa & Sigrid Combüchen (EN)*
- 15.30–16.15 Teju Cole (EN)*
- 16.45–17.30 Monika Fagerholm & Jan Kjærstad (SV/NO)*

* kräver särskild tilläggsbiljett

Läsningsscenen

- 10.40–11.00 Teju Cole (EN)
- 11.20–11.40 Svetlana Aleksijevitj med Magnus Roosmann (RY/SV)
- 12.00–12.20 Chimamanda Ngozi Adichie (EN)
- 12.35–12.55 Taiye Selasi (EN)
- 13.10–13.40 Poesi: Minne med Hannes Meidal, Anna Björk, Pontus Gustafsson/Dramaten& (SV)
- 13.50–14.10 Philipp Meyer (EN)
- 15.00–15.20 Jan Kjærstad (NO)
- 15.40–6.00 Kim Thúy med Anna Björk (FR/SV)

Biografen

- 11.30–12.00 Anders Bodegård om Wislawa Szymborskas lyrik, med Nadja Weiss (SV)
- 12.30–13.15 Att berätta en historia. Filmer av Deimantas Narkevicius & Magnus Bärtås (EN)*
- 13.30–14.15 Arne Lygre med Magnus Florin, Basia Frydman/Dramaten& (SV/NO)
- 14.30–15.00 2 × översättare: Urban Andersson & Ragnar Östberg (SV)
- 15.15–16.00 Arbete och rörelse. Filmer av Catti Brandelius, Martha Rosler, Annika Eriksson & Maja Bajevic (EN/SV)*
- 16.15–17.00 Performance som aktion. Film av Klara Lidén & Yinka Shonibare (EN)*

* filmprogram

I övriga museet

Fragment av Lars Norén. Ett nytt verk som visas för första gången under Stockholm Literature.

11.00–11.35 och 14.30–15.05 *Wild Minds*, performance av Marcus Lindeen.

Plats: Pontus Hulténs visningsmagasin

11.15–12.45 *Finishing School: Karyatid*, performance av Malin Ståhl.

Plats: Foajén plan 2

12.00 och 15.00 Specialvisning av *Cindy Sherman – Untitled Horrors* med Carl Tiberg. Samling utanför entrén till utställningen.

Söndag 27 oktober

Auditoriet

- 10.30–11.15 Taiye Selasi & Josette Bushell-Mingo (EN)*
- 11.45–12.30 Dy Plambeck & Suzanne Osten (SV/DA)*
- 13.00–13.45 Kim Thúy & Linda Olsson (EN)*
- 14.15–15.00 Judith Schalansky & Carsten Höller (TY, TOLK)*
- 15.30–16.15 Svetlana Aleksijevitj & Irina Sandomirskaja (TY, TOLK)*
- 16.45–17.30 Felicitas Hoppe & Marcus Lindeen (EN)*

* kräver särskild tilläggsbiljett

Läsningsscenen

- 10.40–11.00 Monika Fagerholm (SV)
- 11.20–11.40 Merethe Lindström (NO)
- 12.00–12.20 Olga Grjasnowa med Anna Björk (TY/SV)
- 13.10–13.30 Dy Plambeck (DA)
- 14.30–14.50 Felicitas Hoppe med Nadja Weiss (TY/SV)
- 15.40–16.00 Judith Schalansky med Pontus Gustafsson (TY/SV)

Biografen

- 10.30–11.15 Dokumenterad aktivitet. Filmer av Francis Alÿs, Jaan Tomik & Robert Smithson (EN)*
- 11.30–12.15 Performativiteter. Filmer av Pipilotti Rist, Jesper Just & Ann-Sofi Sidén (SV/EN)*
- 12.30–13.00 Jonathan Morén om Salim Barakats lyrik, med Basia Frydman (SV)
- 13.30–14.15 Gu Lei, Chen Xiaoling med Magnus Florin. Basia Frydman & Thomas Hanzon/Dramaten&

- 14.30–15.00 2 × översättare: Marianne Tufvesson & Kajsa Öberg Lindsten (SV)
 - 15.15–16.00 Dokumenterad performance. Film av Chris Burden (EN)*
 - 16.15–17.15 Språk och minne. Filmer av Esra Ersen & Phil Collins (SV/EN)*
- * filmprogram

I övriga museet

Fragment av Lars Norén. Ett nytt verk som visas för första gången under Stockholm Literature.

11.00–11.35 och 14.30–15.05 *Wild Minds*, performance av Marcus Lindeen.

Plats: Pontus Hulténs visningsmagasin

15.00 Specialvisning av *Cindy Sherman – Untitled Horrors* med Carl Tiberg. Samling utanför entrén till utställningen.

16.30–17.45 *Finishing School: Karyatid*, performance av Malin Ståhl.

Plats: Huvudentrén.

Stockholm Literature | Moderna Museet anordnas av den ideella föreningen Stockholms Litteraturfestival med Moderna Museet som huvudpartner. Initiativtagare och projektledare: Margareta Petersson och Stefan Ingvarsson. Programansvariga är projektledarna tillsammans med intendent Catrin Lundqvist.

Övriga samarbetspartners: Albert Bonniers Förlag, Atlantis, Ersatz, Natur och Kultur, Norstedts, Pequod, Rámus, Sekwa, Wahlström och Widstrand, Weyler förlag, Dramaten& och Moderna Museets Vänner. Festivalen genomförs med stöd från Stockholms stad, Statens kulturråd, Svenska Akademien, The Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Goethe-Institut Schweden, AIEQ, Kanadas ambassad och Norges ambassad. Tack till Hotel Skeppsholmen.

Hej Marcus Lindeen!

Dramatikern och filmskaparen Marcus Lindeen är dubbelt aktuell på litteraturfestivalen Stockholm Literature i höst med den nyskrivna performansen *Wild Minds* och ett författarsamtal med tyska författaren Felicitas Hoppe. Bulletinen passar på att ställa några frågor till honom när han är på museet för att planera sin performance.

Text av Ulf Eriksson

Marcus Lindeen
Foto: Johan Strindberg

UE Din performance heter *Wild Minds*. Vad är det?

ML Det handlar om ett fenomen som jag upptäckte för ett år sedan när jag läste en artikel i en amerikansk psykologitidskrift. Det finns en grupp människor som lider av väldigt avancerade dagdrömmar, som kan ha pågått i tiotals år, med mycket avancerade intriger och relationer. De har parallella liv som de spenderar så mycket tid med att dagdrömma om att de förlorat kontakten med sina verkliga liv och börjar söka hjälp för det. Det kallas för *maladaptive daydreaming disorder* och jag hittade flera nätverk på Internet där människor söker sig till varandra för att prata om hur det är att vara fast i så extrema fantasier.

UE Vad var det som fick dig att fastna för detta?

ML Det slog an två saker i mig. Det ena var att jag som berättare och konstnär just nu håller på att gå ifrån dokumentära arbetsmetoder till att bli mer och mer nyfiken på fiktion. Jag har varit väldigt fiktionsskeptisk och ifrågasatt varför man behöver fiktion när världen är full av fantastiska historier. Jag har tyckt att det varit i det närmaste förnämnet att sitta med gäspennan och dikta när det finns en massa stoff som är minst lika poetiskt, viktigt eller meningsbärande. Men nu börjar jag känna att det är någonting med människans fantasi som kanske har möjlighet att rymma ännu djupare sanningar än sanningen själv på ett sätt. Och då har jag börjat närma mig fiktionen lite försiktigt och det här är ett sätt att hitta en liten omväg runt det. Jag tycker att det är spännande att det här finns en grupp människor som fantiserar på ett sätt som kanske påminner om hur författare arbetar som skriver böcker och umgås med sina karaktärer i årtal. Det är bara det att de här människorna inte har intentionerna att berätta det för någon annan. De håller den här fantasivärlden i sitt inre och det är jag fascinerad av – vad ger det dem och vad får det för konsekvenser?

UE Ofta är det någon form av överföring eller återberättande i dina arbeten.

ML Det är väl återberättandet som på något vis är mitt konstnärskap. När jag tidigare höll på med journalistik hade jag utrymme att filtrera ut historier ur en berättelse, välja vad det är som ska berättas först eller sist, och välja vilka scener som det ska tryckas på, vilka ord som ska användas för att

skapa så mycket beröringsytor som möjligt för en publik. Där har ju jag haft verkligheten som grund, och jag tycker fortfarande om att ha det. Performansen kommer att bygga på intervjuer jag gör med människor som lider av det här syndromet och som berättar om hur det är för dem, och om sina fantasivärldar. I de här berättelserna rymmer det ju också en massa fiktion.

UE En annan som arbetar med gränser mellan verklighet och fiktion är författaren Felicitas Hoppe som du kommer att ha ett samtal med under festivalen.

ML Ja, hennes bok *Hoppe* är ett slags drömbiografi som hon kallar det. En självbiografi som handlar om hennes liv som om det hade varit på ett annat sätt än det är. När jag läste om henne kände jag att, wow, här är någon som använder fiktionen på ett sätt som jag förstår, nästan på ett existentiellt plan. Man kan använda fiktionen nästan som ett slags tröst över att livet är så begränsat, förgängligt och ändligt. Den där frustationen jag ofta själv känner. Tänk om man bara kunde ha några till liv, om man kunde leva flera alternativa liv samtidigt. Felicitas Hoppe verkar använda fiktionen till precis det: att expandera sitt eget liv och göra sig själv till flera. Det vill jag prata med henne om. Men det är också något som jag vill undersöka i min performance, med de här människorna som också verkar ha gjort det – hittat på en bättre version av sig själva som lever ett mer spännande liv än vad de egentligen gör. Jag vill också undersöka hur det relaterar till litteratur och professionellt fiktionsskapande. Därför tycker jag att ämnet är intressant i relation till en litteraturfestival.

UE Är det något annat i festivalprogrammet du är särskilt nyfiken på?

ML Det jag gått igång på är författaren Judith Schallansky som skrivit *Atlas över avlägsna öar. Femtio öar som jag aldrig besökt och aldrig kommer att besöka*. Hon leker i sin fantasi kring de här platserna hon aldrig varit på och aldrig kommer besöka. Det tycker jag är fascinerande – att hon också verkar använda fantasin som ett lite mer existentiellt projekt. □

Tisdagsklubben, vernissager och program

Stockholm och Malmö hösten 2013

Moderna Museet Stockholm

Tisdagsklubben – vår programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar med mera exklusivt för Moderna Museets Vänner. Tisdagsklubben är enbart öppen för medlemmar och medlemskortet måste visas upp. Tisdagsklubbens program äger rum i Stockholm. Restaurangen bjuder in till Baren varje tisdag från kl 15 med mat och fi a och alltid med ett specialerbjudande för Vännerna.

Intendent Ulf Eriksson är programansvarig för Tisdagsklubben. Har du idéer och tips om programmet? Kontakta Ulf, u.eriksson@modernamuseet.se.

Oktober

Tisdagsklubben 1 oktober kl 18.30

> *Iris Müller-Westermann om Ryskt avantgarde*
Moderna Museet Malmö fortsätter att utforska museets rika samling. Utställningen *Ryskt avantgarde – Visioner om en framtid* tar nästan hela museibygnaden i besittning. Här presenteras det banbrytande ryska avantgardet från 1900-talets första hälft. Mästerverk av Malevitj, Kandinsky, Popova, Rodtjenko, Tatlin m fl presenteras tillsammans med bl a rysk affischkonst. Utställningen tydliggör det förra seklets stora utopier och undrar hur vi ser på dem idag. Curator Iris Müller-Westermann berättar om utställningen.

Plats: Auditoriet, plan 2

4 oktober kl 14–17

> *Tioårsplanen: konsthistoria/vetenskap i 21:a århundradet: Symposium*

Om konsten, institutionerna och konstvetenskapens framtid. Med anledning av att Södertörns högskola 10-årsjubilerar. Språk: Svenska. Fri entré. För fullständigt program, se www.modernamuseet.se.

Plats: Auditoriet.

Tisdagsklubben 8 oktober kl 18.30

> *Catrin Lundqvist om Venedigbiennalen*
Intendent Catrin Lundqvist var en av årets ciceroner när vännerna återigen besökte den stora konstbiennalen i Venedig. Nu berättar hon om höjdpunkterna för oss som inte varit där eller för dem som planerar att åka. Biennalen pågår nämligen till den 24 november.

Plats: Auditoriet, plan 2
www.labiennale.org

11 oktober kl 17–18

> *Två fredagar i Surrealismen & Duchamp.*
Axel Englund, om *Utsökt as* av André Breton, Valentin Hugo, Tristan Tzara och Paul Éluard. MMV fritt (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Plats: i utställningen

Tisdagsklubben 15 oktober kl 18.30

> *Sonja Nilsson på Färgfabriken*
När Berlinbaserade konstnären Sonja Nilsson intar Färgfabriken i höst förvandlas Stora salen till något som kan liknas vid en filminspelningsplats. Dramat är uppbyggt kring sex scener och mitt bland interiörerna i de kulissartade scenerna framträder skådespelare som projektioner, likt hologram. Här iscensätts en berättelse om några personer som för kvällen söker äventyr av det mer erotiska slaget. Men någonting går fel. Karakteristiskt för Sonja Nilssons arbeten är konstruktioner av iscensatta miljöer där starkt illusoriska redskap används för att berätta en historia. Det finns en enormt tilltalande direktet i hennes konst och betraktaren är ofta den som hamnar i centrum.

Plats: Färgfabriken, Lövholmsbrinken 1
www.fargfabriken.com

16 oktober kl 19–21

> *Vernissage Cindy Sherman – Untitled Horrors*
Exklusivt för Moderna Museets Vänner. Curatorer: Daniel Birnbaum, Lena Essling, Gunnar B. Kvaran, Hanne Beate Ueland
Utställningen pågår 19 oktober–19 januari 2014
Läs hela inbjudan på sista sidan i denna Bulletin.

Tisdagsklubben 22 oktober kl 18.30

> *Lena Essling om Cindy Sherman*
Höstens stora utställning *Cindy Sherman – Untitled Horrors* presenterar för första gången en omfattande utställning av Shermans verk i Stockholm med verk från de tidigaste serierna fram till idag. Sedan genombrottet med *Untitled Film Stills* i början av 1980-talet har Sherman i en och samma rörelse vänt upp och ner på både den samtida konsten och inställningen till fotografien. Urvalet i den här utställningen speglar ett återkommande drag av det mörka, groteska och låga – det abjektta, som konsteorin kallade det på 1980-talet. Curator Lena Essling berättar om utställningen och Shermans konstnärskap.

Plats: Auditoriet, plan 2

25 oktober kl 17–18

> *Två fredagar i Surrealismen & Duchamp*
Jakob Staberger om *Bruden avklädd av sina ungar* t.o.m. (*det stora glas*) av Marcel Duchamp. MMV fritt (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Plats: i utställningen

25 oktober kl 18

> *Förhandsvisning av Fragment av Lars Norén*
I höst anordnas för första gången den internationella festivalen *Stockholm Literature | Moderna Museet* under helgen 26–27 oktober. Ett av inlagen är ett aldrig tidigare visat verk av Lars Norén: *Fragment*. Daniel Birnbaum och Ann-Sofi Noring hälsar MMV välkomna till en speciell förhandsvisning av verket. Curator är Catrin Lundqvist. I samband med förhandsvisningen kommer Stockholm Literatures initiativtagare Margareta Petersson och Stefan Ingvarsson att introducera festivalen och programmet.

26–27 oktober
Stockholm Literature | Moderna Museet
Läs mer och se hela programmet på sid 18

Tisdagsklubben 29 oktober kl 18.30

> *MMV 60 år: Annika Gunnarsson om 60 år av samtidskonst*
Moderna Museets Vänner fyller 60 år i år. Därför kommer ett urval av de ca 250 verk som vännerna bidragit med genom åren att visas i Pontus Hulténs visningsmagasin. Intendent Annika Gunnarsson berättar om MMV:s samlande på plats i visningsmagasinet.

Plats: Pontus Hulténs visningsmagasin, plan 2

November

Tisdagsklubben 5 november kl 18.30

> *Anders Wahlgren – Modernt före Moderna*
Konsthistorikern och filmaren Anders Wahlgren berättar om galleri- och konstscenen i Stockholm vid tiden strax innan Moderna Museets födelse. Tillsammans med Anna-Stina Malmborg curerade han i september utställningen *Modernt före Moderna* på Bukowskis. Vi får här också en spännande inblick i kretsen kring skapandet av Moderna Museets Vänner.

Plats: Biografen, plan 2

5 november kl 18.30

> *Föreläsningsserie med utgångspunkt i Cindy Sherman: Från Andy Warhol till Cindy Sherman*
Föreläsning med Lena Essling, intendent och curator för *Cindy Sherman – Untitled Horrors* I samarbete med ABF. Pris 120 sek. Förbokning via ABF. Resterande platser säljs i Moderna Museets entrédisk.

Plats: Bion/auditoriet

8 november kl 18–20

> *Prisutdelning Moderna Museets Vänners Skulpturpris*
Exklusivt för Moderna Museets Vänner. Läs hela inbjudan på sista sidan i denna Bulletin.

Tisdagsklubben 12 november kl 18.30

> *MMV 60 år: Anna-Stina Malmborg, Pontus Bonnier och Lena Josefsson om MMV:s samlande*
Längre än Moderna Museet har funnits har Moderna Museets Vänner samlat svensk och internationell samtidskonst. Det stöd Moderna Museet fått av vänföreningen har lämnat ett stort avtryck på hur samlingen ser ut idag. För första gången samlas MMV:s tre senaste ordföranden för ett offentligt samtal om föreningens samlande. Tillsammans har de över 30 års erfarenhet av samlande för Moderna Museet.

Plats: Pontus Hulténs visningsmagasin, plan 2

12 november kl 18.30

> *Föreläsningsserie med utgångspunkt i Cindy Sherman: Jagets teatrar*
Föreläsning med Daniel Birnbaum, överintendent och curator för *Cindy Sherman – Untitled Horrors*. I samarbete med ABF. Pris 120 sek. Förbokning via ABF. Resterande platser säljs i Moderna Museets entrédisk.

Plats: Bion/auditoriet

Tisdagsklubben 19 november kl 18.30

> *Konsthall C*
För tredje gången besöker Tisdagsklubben Konsthall C som sedan årsskiftet drivs av ett arbetslag bestående av curator/producent Anna Ahlstrand, konstnärerna Carina Gunnars och Anna Kindgren och curator och konstnär Karolin Tampere. Konsthall C grundades 2004 som ett konstverk av konstnären Per Hasselberg i ena halvan av en centraltvättstuga i Hökarängen.

Plats: Konsthall C, Cigarrvägen 14, Hökarängen.
www.konsthallc.se

19 november kl 18.30

> *Föreläsningsserie med utgångspunkt i Cindy Sherman*

Panelsamtal med Sara Arrhenius, chef för Bonniers Konsthall, och Cecilia Sjöholm, professor vid Södertörns högskola. Med kopplingar till Cindy Shermans verk samtalar de med utgångspunkt i sin gemensamma bok *Ensam och pervers* från 1995. I samarbete med ABF. Pris 120 sek. Förbokning via ABF. Resterande platser säljs i Moderna Museets entrédisk.

Plats: Bion/auditoriet

Tisdagsklubben 26 november kl 18.30

> *Daniel Birnbaum om årets nyförvärv till samlingen*
Framåt årets slut tittar vi tillbaka och ser närmare på några av de nyförvärv som gjorts till samlingen under 2013. Här hittar vi bland annat *Cumulus Infection 9MO*, Tobias Rehbergers lampskulptur i Moderna Museets foajé som vi vänner bidragit till.

Plats: Auditoriet, plan 2

29 november kl 18–20

> *Öppen vernissage*
Moment – Christodoulos Panayiotou, *Dagar och sekler*. Curator: Matilda Olof-Ors. Utställningen pågår 30 november – 16 februari 2014.

Plats: I samlingen. Ingång via huvudentrén. Moderna Bar öppen till 24. Fri entré.

December

Tisdagsklubben 3 december kl 18.30

> *Matilda Olof-Ors om Christodoulos Panayiotou*
Moment – Christodoulos Panayiotou, *Dagar och sekler*. Cypriotiske konstnären Christodoulos Panayiotou har en bakgrund inom koreografi och antropologi, och sammanväver i mångformiga verk forskarens och koreografens metoder. Han har systematiskt utforskat hur kulturella och nationella identiteter skapas genom kollektiva berättelser. Utställningens titel *Dagar och sekler* är en parafra på den svenske arkeologen Einar Gjerstads memoarer från den svenska arkeologiska expedition som under 1920- och 30-talen genomförde omfattande utgrävningar på Cypern.

Plats: Auditoriet, plan 2

6–7 december

> *Marcel Proust, På spaning efter den tid som flytt, 1913–2013*
Konferens i samband med 100-årsjubileet av det första bandet i Marcel Prousts *På spaning efter den tid som flytt*. Konferensen samlar ett tvärsnitt av internationella forskare ur olika generationer vilka alla bidragit till att sätta Proust i centrum för den estetiska debatten. För mer information, se www.modernamuseet.se.

Med reservation för ändringar. Se även www.modernamuseet.se.

Moderna Museet Malmö

Höstens stora utställning med det ryska avantgardet får ett eget program och Vännerna fortsätter att samarbeta med Moderna Museet Malmö. Därigenom kan vi erbjuda en blandning av både helt exklusiva och gemensamma programpunkter, alltid fritt eller rabatterat för Moderna Museets Vänner. Även om programmet inte är klart vill vi gärna ge er några datum för sommar och höst. Vi återkommer i nyhetsbrev, på hemsidan och i höstens Bulletiner.

Har du idéer och tips om programmet är förslag välkomna till Moderna Museets Vänner Malmörepresentant Nils Svensk, n.svensk@modernamuseet.se

Oktober

Under oktober och november presenteras föreläsningsserien *Utopier*, mot bakgrund av höstens stora utställning *Ryskt avantgarde – Visioner om en framtid*. Vi ser närmare på framtidsvisioner, drömbilder och orealiserade förhoppningar, både historiska och samtida. Här presenteras de första punkterna i programmet, fler tillkommer under hösten, se www.modernamuseet.se/malmo för ett uppdaterat program. Givetvis har Moderna Museets Vänner fri entré.

Lör 12 oktober kl 16

> *Utopier, Bas Lansdorp – Mars One, oneway astronauts*

Projektet *Mars One* avser bli det första att ta människor till Mars. Basen ska påbörjas om något år och 2023 ska den första besättningen, om 4 personer, landa på den röda planeten. Projektet ska till stor del finansieras genom försäljning av TV-rättigheter till filmat material från rymdskeppen och basen, ett ”Big Brother” i rymden. I planen ingår inget sätt för astronauterna att återvända till jorden, ändå passerade man nyligen 100 000 ansökningar. OBS: Föredraget hålls på engelska.

Lör 19 oktober kl 16

> *Utopier, Ilmar Reepalu – Det utopiska Malmö*
Malmöns befolkning är i snitt 35 år gammal och består av runt 150 nationaliteter, vilket gör staden till en av Europas yngsta och mest mångkulturella. Ilmar Reepalu har funnits i maktens närhet i Malmö i närmare 25 år. Under tiden har Kockumskranen försvunnit vid horisonten och Öresundsbron, Citytunneln och Turning Torso blivit verklighet. Vilka förhoppningar förblir orealiserade, vilka möjligheter väntar på att realiseras, vad är det utopiska Malmö?

21–27 oktober

> *Connect Festival*

Moderna Museet Malmö är en del av Connect Festival som arrangeras i samarbete mellan Musik i Syd och Musikhögskolan Malmö. Under festivalveckan presenteras nyskrivna stycken inspirerade av verk i utställningen, samtliga kommer att finnas tillgängliga på audioguide fram till utställningens slut. Två av festivalens konserter äger rum på Moderna Museet, men medlemmar i MMV får rabatt på biljetter till alla konserter. För Connect Festivals fullständiga program, se www.connectfestival.se.

Tis 22 oktober

> *Ruido Vermelho*

Konsert på Moderna Museet Malmö

Lör 26 oktober

> *New European Ensemble*

Konsert på Moderna Museet Malmö
Vsevolod Pudovkin på Cinemateket,
Vsevolod Illarionovitj Pudovkin var vid sidan av den mer kände Sergej Eisenstein den främste revolutionsskildraren under den ryska stumfilmens guldålder. I anslutning till *Det ryska avantgardet – Visioner om en framtid* visar Cinemateket tre av hans bästa stumfilmer med levande pianoackompanjemang av Ronen Thalmy. Medlemmar i MMV får rabatt på biljetten till visningarna.

November

Tis 5 november kl 19

> *Vsevolod Pudovkin – En moder*

Till minnet av 1905 års misslyckade revolution gjorde Pudovkin 1926 *En moder*, baserad på Maksim Gorkijs roman med samma namn. Vera Baranovskaja är den ömma modern som slits mellan sin revolutionära son och sin strejkbrytande make. Pudovkin spelar själv rollen som kallhamrad poliskonstapel i denna sin mest kända film. Filmvisning på Cinemateket, biograf Spegeln.

Tis 12 november kl 19

> *Vsevolod Pudovkin – S:t Petersburgs sista dagar*

Liksom Eisensteins *Oktober* gjordes S:t Petersburgs sista dagar inför tioårsjubileet av revolutionen. Pudovkins episka film fokuserar på den dramatiska utvecklingen åren kring 1917 och med en intrikat och på sina ställen explosiv klippning visar han hur arbetslöshet, världskrig och svält gör revolten oundviklig. Tsaren störtas och S:t Petersburg blir Leningrad. Filmvisning på Cinemateket, biograf Spegeln.

Lör 16 november kl 16

> *Utopier, Donatella Bernardi – Adriano Olivetti and community*

Donatella Bernardi har forskat i storföretaget Olivetti, en jätte inom verkstadsindustrin vars skriv- och räknemaskiner är bekanta för de flesta. Mindre kända är de politiska idéer runt vilka företaget byggdes upp. OBS: Föredraget hålls på engelska.

Lör 30 november kl 16

> *Utopier, Mårten Björk och Natacha López*

Mot bakgrund av sin nyutkomna bok *Utan framtid – Protester i den globala krisens spår* talar Natacha López och Mårten Björk om de nya politiska rörelser som vuxit fram i krisens spår och dessas komplexa förhållande till det utopiska.

December

Lör 7 december kl 14

> *Vsevolod Pudovkin – Storm över Asien*

Mongolisk pälsgjägare tillfångatas av brittiska kolonistörer och visar sig vara Djingis Khans ättling, vilket får britterna att vilja värva honom till sin armé. *Storm över Asien* är en lyrisk film där fiktion varvas med dokumentära bilder av de ödsliga slätterna kring Bajkalsjön. Filmen förbjöds i Storbritannien där den ansågs alltför kritisk mot engelsmännens närvaro i regionen. Filmvisning på Cinemateket, biograf Spegeln.

Lör 14 december kl 16

> *Utopier, Bas Lansdorp – Mars One*

Projektet *Mars One* avser bli det första att ta människor till Mars. Basen ska påbörjas om något år och 2023 ska den första besättningen, om 4 personer, landa på den röda planeten. Projektet ska till stor del finansieras genom försäljning av TV-rättigheter till filmat material från rymdskeppen och basen, ett ”Big Brother” i rymden. I planen ingår inget sätt för astronauterna att återvända till jorden ändå passerade man nyligen 100 000 ansökningar. OBS: Föredraget hålls på engelska.

Nu släpper vi Moderna Museets Vänner VIDEO no 4 – Vännerna gör entré!

Vi hoppas att ni tagit del av Moderna Museets Vänner nya förmån VIDEO, där vi publicerar introduktioner, intervjuer och konstnärssamtal från Moderna Museet, exklusivt för våra medlemmar i Moderna Museets Vänner. TV-producent Andreas Franzén producerar för Moderna Museets Vänner.

Vi släpper nu VIDEO no 4 *Vännerna gör entré* om förvandlingen av museernas entré-lobby i Stockholm genom *Untitled (Vernacular Furniture Sweden)* 2012, ett samarbete mellan Museum Museum och Rivane Neuenschwander, och verket *Cumulus Infection 9Mo* av Tobias Rehberger som är inköpt med stöd från Moderna Museets Vänner.

Tidigare VIDEOS

Moderna Museets Vänner VIDEO no 1

Del 1: I filmen ger intendent Iris Müller-Westermann en introduktion till utställningen och invigningstalar tillsammans med överintendent Daniel Birnbaum på Moderna Museets Vänner vernissage.

Del 2: Intervju med intendent Iris Müller-Westermann och assisterande intendent Jo Widoff om utställningen *Hilma af Klint – Abstrakt pionjär*.

Moderna Museets Vänner VIDEO no 2
Intervju med Tala Madani

Moderna Museets Vänner VIDEO no 3
Scandinavian pain där du kan följa tillblivelsen och invigningen av Moderna Museet Malmö utställning *Scandinavian Pain: Ragnar Kjartansson, Edvard Munch*

Hur gör man?

För att kunna ta del av videor från Moderna Museets Vänner behöver ni logga in på modernamuseet.se/mmv med ert medlemsnummer och lösenord. Saknar ni inloggningsuppgifter? Klicka på länken ”Glöm lösenord” och fyll i ert medlemsnummer (finns på medlemskortets baksida).

Tobias Rehberger installerar. Konstnären Tobias Rehbergers installation av *Cumulus Infection 9Mo*, Tobias Rehberger, 2013. Inköpt med stöd av Moderna Museets Vänner.

© Tobias Rehberger. Courtesy: neugerriemschneider

LENA MALM I MODERNA BAR

Lena Malm i Moderna Bar.
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Sedan den 1 september 2013 ansvarar Moderna Museets Lena Malm för programläggningen i Moderna Bar. Genom ett närmare samarbete mellan Moderna Museet och Restaurangen på Moderna Museet hoppas vi kunna skapa den bästa mötesplatsen för konstvänner, konstnärer och andra konstprofessionella på fredagskvällar framöver. Det kommer att bli musik, performance och en massa andra spännande program, så håll utkik på Moderna Bars program.

På fredagar kl 18–20 har Moderna Museet fri entré till samlingen på Plan 4 Moderna Bar har öppettid kl 17–23. Programmen i Baren börjar kl 19.

19 maj – 27 okt

Sensommar på Wanås!

Jeppe Hein och Marilá Dardot bjuder in besökaren i lekfulla verk på djupaste allvar. Upptäck årets barnbok av Jason Diakité & Maria Bajt och Melanie Smiths & Rafael Ortegas filmverk *Xilitla* – en tropisk skulpturpark.

Läs mer på www.wanaskonst.se

Välkomna!

WANÅS
KONST

Denna kupong ger

20% RABATT

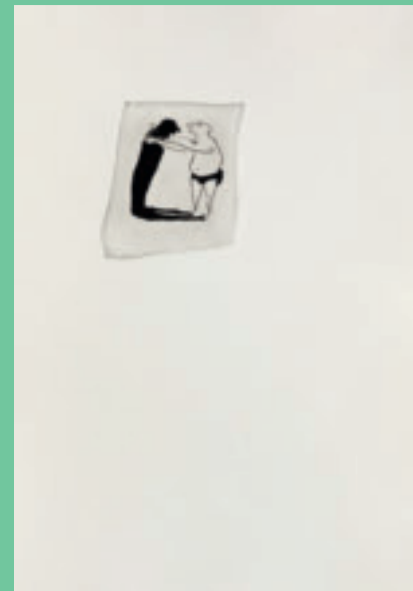
på ett köp i Moderna Museets butik
131001–131031.

Gäller vid ett enda köptillfälle i Stockholm eller Malmö (ej näthandel). Gäller ej i samband med andra prisreduktioner.

Wolfgang Tillmans, *Process (apple tree)*, 2012.

© Wolfgang Tillmans

Tala Madani, *Shadow*, 2013.

© Tala Madani

Som medlem i Moderna Museets Vänner kan du köpa signerade och numrerade verk av Wolfgang Tillmans och Tala Madani.

Edition No 1: Wolfgang Tillmans, *Process (apple tree)*, 2012. Edition 100 plus 35 artist proofs. Signerad och numrerad. Bläckstråleutskrift på 250g papper 48,3 cm × 32,9 cm. Pris 5 000 kr.

Edition No 2: Tala Madani, *Shadow*, 2013. Edition 60. Signerad och numrerad. Etsning på papper 30 cm × 42 cm. Pris 3 500 kr. Editionerna visas inramade på Moderna Museet Stockholm på vägen vid medlemsdisken.

Editionerna säljs oramade i en specialdesignad mapp.

Finns att köpa i museets entrékassa och på modernamuseet.se/mmv. Moderna Museets Vänner

SONJA NILSSON
5 SEP – 1 DEC 2013

FÄRGFABRIKEN

Dags att boka julbord!

Njut av omsorgsfullt komponerad mat i spännande miljöer, för det stora eller lilla sällskapet.

Bokning och information:
Restaurangen Moderna Museet +46 8 520 236 60
info@momumat.se
www.momumat.se

MoMuMat

Kurser för vuxna Moderna Museet hösten 2013 10% rabatt för medlemmar i Moderna Museets Vänner

KURS 1: Persiska. Moderna Museets konst i teori och praktik med konstpedagog Minoo Raghbi

Tisdagar kl 17–19, 12 nov–17 dec.
Uppehåll 26 nov

Vi ser på konsten, från modernismen fram till idag. Vi gör egna bildanalyser och arbetar praktiskt i Verkstan med olika material.

Kostnad: Medlemmar i MMV 1 935 kr (ord pris 2 150 kr)

KURS 2: Tre kvällar samtidskonst på Moderna Museet med intendent Maria Taube

Tisdagar kl 17–19, 19 nov–3 dec

Vi ser på konsten och får svar på frågan hur det kommer sig att just den här konsten visas på Moderna Museet.

Kostnad: Medlemmar i MMV 1 161 kr (ord pris 1 290 kr)

KURS 3: Persiska. Tre kvällar samtidskonst på Moderna Museet med konstpedagog Minoo Raghbi

Fredagar kl 16–18, 15 nov–29 nov

Vi ser på konsten och får svar på frågan hur det kommer sig att just den här konsten visas på Moderna Museet.

Kostnad: Medlemmar i MMV 1 161 kr (ord pris 1 290 kr)

BOKNING

Bokningen är bindande. Allt material ingår i kurserna samt dryck och smörgås.
publik@modernamuseet.se

Tfn: 08-5202 3501 (tisdag–fredag 10–12)

Vid kontakt vänligen ange:

Namn, e-post, mobilnummer samt fakturaadress

Minoo Raghbi

Maria Taube

Vännernas Vänner

Arkitektur- och designcentrum (f d Arkitekturmuseet)
Light Houses – ung nordisk arkitektur
15 oktober–16 februari 2014
www.arkdes.se

Nationalmuseum
Carl Larsson – vänner & ovänner
13 juni–3 november
på Konstakademien, Fredsgatan 12
www.nationalmuseum.se

Gripsholms Slottssamling
Svenska statens porträttsamling, Gustav III:s teater med mera
www.kungahuset.se/kungligaslotten/gripsholmsslott/slottet

Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst, Oslo
Imagine Brazil
10 oktober–2 mars 2014
www.afmuseet.no

Färgfabriken
Sonja Nilsson
Visar scenisk konst om ett erotiskt äventyr...
5 september–1 december
Re Rag Rug
Ett experimentellt design- och hantverksprojekt med trasmattor
16 oktober–27 oktober
www.fargfabriken.se

Wanås Konst
2013 – Lycka på allvar
Den 19 maj öppnar de nya utställningarna på Wanås Konst och året fylls av lycka på allvar
19 maj–27 oktober
www.wanas.se

Nasjonalmuseets museer – ny förmån i Oslo:

Museet for samtidskunst
KjARTan Slettemark. Kunsten å være kunst
14 september–9 februari 2014
Inside Outside Architecture
18 oktober–26 januari 2014

Nasjonalgalleriet
Munch 150
2 juni–13 oktober
Höjdpunkter i samlingen
13 juni–13 oktober
Midlertidig Munch – sal i Nasjonalgalleriet
25 oktober–20 november

Nasjonalmuseet – Arkitektur
Oslo Arkitekturtriennale 2013
19 september–1 december
Far-out Voices
22 september–31 december
Louis Kahn. The Power of Architecture
18 oktober–26 januari 2014

Kunstindustrimuseet
Horisont. Landskap, keramikk og trykkdekor
14 juni–23 februari 2014
Kunsthåndverk 2013
22 september–15 december
www.nasjonalmuseet.no

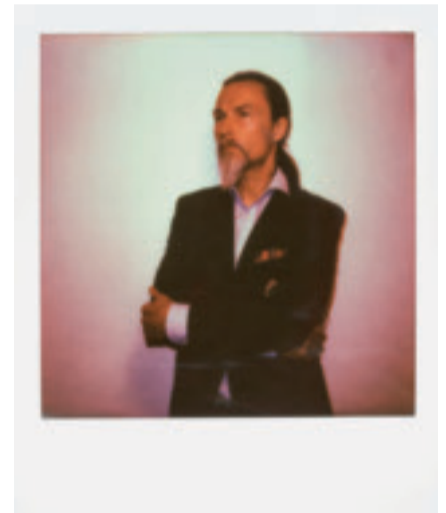
Pop Konst Design

Vimmel

Andy Warhol finansierade under många år delar av sin konstnärliga verksamhet genom att göra beställningsporträtt av de rika och berömda. Inför ett porträtt tog han polaroidbilder som förlagor till de slutgiltiga silkscreenmålningarna. De som skulle porträtteras bjöds ofta in till en lång vinlunch. En bit in i lunchen anlände Warhol själv. Han tvingade av sina klienter det mesta av accessoarer och smycken. Ansiktet vitsminkades kraftigt för att kompensera kamerans blix. Framförallt kvinnorna uppmanades att klä av sig och visa mycket hud medan männen ofta uppmanades att posera och uttrycka sig med sina händer. Under öppningen av utställningen *Pop Konst Design* satte Bulletinen upp en fotostudio mitt i vernissagevimmel. Fotograf Hanna Ukura fotograferade några av de minglande vännerna med en vintage Polaroidkamera i Warhols anda. Fler bilder kan du se på www.modernamuseet.se/mmv.

Från ovan vänster

Hanna Ukura / Peter Emanuelsson / Koen Kragting / Karin Malmquist / Thomas Andersson / BankerWessel (Bulletinens formgivare) med familj / Magnus Boström / Marianne Södersten / Erik Wassén / Ulf Eriksson / Matilda Olof-Ors (utställningens curator) / Casimir Djuric Messner / Louise Jalilian

Cindy Sherman, *Untitled #466*, 2008
© Cindy Sherman. Courtesy konstnären och Metro Pictures, New York

Årets jury består av Thomas Millroth, Daniel Birnbaum, Ulf Rollof, Elisabeth Millqvist och Lena Josefsson.
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Moderna Museet Stockholm

Cindy Sherman – Untitled Horrors

Vernissage onsdagen den 16 oktober kl 19–21
*Exklusiv vernissage för Moderna Museets Vänner –
vi är de första som ser utställningen!*

Överintendent Daniel Birnbaum och intendent Lena Essling hälsar
välkommen och ger en introduktion till utställningen kl 19.30 på
entréplanet. Introduktionen sänds samtidigt på storbild i Auditoriet.

Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt
medlemskort. Utställningen visas på entréplanet, museets båda
entréer är öppna.

Vännernas timme: Restaurangen håller specialöppet för MMV:s medlemmar
före vernissagen och erbjuder en meny till Vänskapspris i Restaurangen:
huvudrätt, dessert, kaffe och liten flaska vin (18 cl) till Vänskapspris 185 kr/pers
(ord. pris 229 kr). Erbjudandet gäller kl 16–21 för dig och en vän. Entré till
Restaurangen kl 18–19 endast via altanen mot sjösidan. Museet är stängt kl 18–19.
Antalet platser är begränsat. Ingen förhandsbokning.

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
modernamuseet.se/mmv

Utställningen pågår 19 oktober–19 januari 2014
på Moderna Museet Stockholm

Moderna Museet Stockholm

Moderna Museets Vänner Skulpturpris

Fredagen den 8 november kl 18–20
*Prisutdelning, utställning och boksläpp i närvaro
av konstnären!*

Medlemmarna i Moderna Museets Vänner har nominerat över
50 svenska konstnärer och årets jury, bestående av Daniel Birnbaum,
Lena Josefsson, Elisabeth Millqvist, Ulf Rollof och Thomas Millroth,
har valt ut en pristagare som får motta prissumman om 300 000 kr.
Dessutom ger MMV ut en bok om pristagaren som släpps under
kvällen. Vi bjuder på förfriskningar.

Kl 18 Utställningen med årets pristagare öppnar.
Kl 19 Prisutdelning och samtal med konstnären.

Moderna Bar har öppet till kl 23.

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
modernamuseet.se/mmv

MODERNA MUSEET

Med stöd av: **e-on**
VINGE **TBWA**

MODERNA MUSEET